

тому останні слід чергувати та урізноманітнювати[3].

Нозематоз широко розповсюджений, зазвичай його виявляють навесні, рідше — восени. Джерелом збудника виявляються хворі і померлі бджоли, їх фекалії, які містять спори паразита. До виникнення нозематозу припускають недоброякісний мед з домішками паді, різкі коливання температури та висока вологість у вулику, неспокійний стан бджіл взимку, довготривала зимівля, затяжна дощова погода, слабкий розвиток сімей, особливо навесні. Збудник нозематозу розповсюджується блукаючими бджолами, трутнями і кошами, при перестановці щільників з однієї сім'ї в іншу.

Заходи боротьби: ранній очисний обліт бджіл уражених сімей; пересадження їх у чисті й утеплені гнізда; заміна меду і підгодівля цукровим сиропом; застосування лікувальних препаратів (фумагилін, сульфадимезин, нозапідид, сульфадиметоксин) в цукровому сиропі (1:1) навесні щодня протягом трьох тижнів. Доза сиропу на сім'ю 0,25–0,5 л на день залежно від препарату, який використовують. Підгодівлю сиропом можна замінити цукрово-молочно-дріжджовою пастою з тими ж препаратами. Стільники, вулики, інвентар і матеріали на пасіках, уражених нозематозом, підлягають дезінфекції.

Гнилець викликає загибель розплоду від враження бактеріями. Розрізняють американський гнилець, що вражає переважно розплід у запечатаному вигляді, і європейський гнилець — хворобу відкритого розплоду.

Європейський гнилець вражає бджіл у першій половині літа при охолодженні гнізд, ослабленні сім'ї, неякісних кормах. Хворіють личинки 3-4-денного віку, втрачаючи перламутровий колір, перетворюючись на коричневу масу з кислуватим запахом. Загальною ознакою наявності в гніздах сімей гнильців є строкатий вигляд розплоду на стільниках.

Заходи боротьби з американським і європейським гнильцями: ізоляція хворих сімей на окремому пасічному точку; пересаджування їх у чисті вулики на рамки з вощиною; заміна маток і голодування бджіл протягом двох діб; заборона використання меду від хворих сімей для підгодівлі бджіл; дорожчування розплоду в окремих гнильцевих сім'ях для одержання бджіл; спалювання малоцінного зношеного інвентарю і матеріалів; ретельна дезінфекція вуликів, інвентарю і матеріалів; застосування лікувальних підгодівель [1].

Література

1. Галатюк О.Є. Діагностика хвороб бджіл [з кн. «Хвороби бджіл та основи бджільництва»] / О.Є. Галатюк // Пасіка. — 2012. — №11. — С. 25–28.
2. Корж В.М. Повний посібник пасічника./ В.М. Корж — Х: Книжковий Клуб, 2007. — С. 132–141.
3. Приймак Г.М. Оберігаємо пасіки від кліща / Г.М. Приймак // Пасіка. — 2007. — №6. — С. 4–7.

ПОТЕНЦІАЛ НПП «НИЖНЬОСУЛЬСЬКИЙ» ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ ХРЕБЕТНИХ ТВАРИН

Попельнюх В.В.¹, Рой Т.В.²

¹*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка*

²*Полтавська державна аграрна академія*

Національний природний парк (далі НПП) «Нижньосульський» розташований в нижній частині долини р. Сула на межі Черкаської (Чорнобаївський р-н) та Полтавської областей (Глобинський, Великобагачанський, Оржицький та Семенівський р-ни). Загальна площа парку становить 18635,11 га, у тому числі 2187,3 га, які надані йому в постійне користування та 16447, 81 га, що включені до складу парку без вилучення в землевласників та землекористу-

вачів [1].

Важливе місце в збереженні типових та рідкісних видів хребетних тварин відіграє водний руслово-заплавний комплекс р.Сула, який є найбільшим за площею у НПП та одним з найбагатших за видовим біорізноманіттям. Він має виключну цінність для збереження малопорушених екосистем Середнього Придніпров'я, а також Дніпровського міграційного коридору, який слугує місцем прольоту та зупинки значної кількості водоплавних та гідрофільних видів, серед яких особливе місце займають представники Родин — Качкові *Anatidae*, Журавлеві *Gruidae*, Сивкові *Charadriidae*, Баранцеві *Scolopacidae* та інших. Тим паче, що в останні десятиліття проявляються тенденції до зменшення різноманіття та чисельності гідрофільних видів у Сульській затоці, які охороняються на міжнародному, національному та регіональному рівнях. Так, із 13 видів рідкісних видів, що регулярно траплялись під час сезонних міграцій, гніздилися і зимували у 80-90-х роках минулого століття на цій території, в 2010 р. виявлено лише орлана-білохвоста (*Haliaeetus albicilla* L.), шуліку чорного (*Milvus migrans* Boddaert), скопу (*Pandion haliaetus* L.), журавля сірого (*Grus grus* L.), гоголя (*Bucephala clangula* L.), мартина каспійського (*Larus ichthyaetus* Pall.), кульона великого (*Numenius arquata* L.) та деркача (*Crex crex* L.), що складає 61,5% [1, 2]. Основними причинами таких тенденцій стали суттєві зміни в господарському використанні природних ресурсів даної території (різко зменшилось випасання та викошування), що призвело до суцесійних процесів, які значно змінили придатні для цих видів біотопи.

Лісовий або лісово-чагарниковий комплекс, у порівнянні з попереднім, займає набагато меншу площу, але має не менш багатий та різноманітний видовий склад. Особливо виділяється підкомплекс соснових лісів зеленомохових, які формують специфічний видовий склад хребетних тварин НПП з елементами поліського типу. Так, наприклад, під час дослідження соснового лісу поблизу сіл Мохнач і Старий Мохнач, виявлено типових представників фауни поліського типу, для частини видів яких доведено розмноження, зокрема: гаїчки-пухляка (*Parus montanus* Baldenstein), синиці чубатої (*Parus cristatus* L.), синиці чорної (*Parus ater* L.), припускається гніздування золотомушки жовточубої (*Regulus regulus* L.) та вівчарика весняного (*Phylloscopus trochilus* L.). Усі ці знахідки є одними з найпівденніших місць їх гніздування та знахідок у гніздовий період на території України загалом (за даними Клестова М.Л. [1,2]).

Цікаві природні комплекси сформувались на островах (Чубарове та Коханівка), де мешкають 4 види тварин, що занесені до Червоної книги України. В тому числі й орлан-білохвіст, з яким склалася особлива ситуація. На відміну від деяких інших гідрофільних видів, його чисельність зростає. Так, у 2001 році в межах затоки гніздилась одна пара, в 2009 — 5–6, у 2010 — 3–4, у 2012 — 2 пари. Спостерігається й збільшення його чисельності в зимовий та літній періоди. У останні три роки тут концентрувалось близько 30-40 орланів різного віку в ці періоди (особисті спостереження та результати опитувань Клестова М.Л.).

Всього в межах Сульської затоки виявлено 5 видів, які занесені до Європейського Червоного списку, 23 — Червоної книги України та 8 — до списку регіонально рідкісних [1].

Література

1. <http://nppns.at.ua/index/about/0-2>.
2. Проміжний звіт про науково-дослідну роботу «Розроблення проекту організації території національного природного парку «Нижньосульський», охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів» — 2012. — 129 с.